

مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری

RICeST

آسیب‌شناسی ارجاعات کتابشناختی نشریات علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی ایران

محمد رضا قانع

استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی
مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری
گروه پژوهشی ارزیابی و توسعه منابع

زمستان ۱۳۹۳

سرشناسه	: قانع، محمدرضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: آسیب‌شناسی ارجاعات کتابشناختی نشریات علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی ایران / محمدرضا قانع.
مشخصات نشر	: شیراز: نامه‌ی پارسی، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۶۵ص.: نمودار (رنگی).
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۵۷۶-۲۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۶۰ - ۶۵
موضوع	: استناد کتابشناختی -- ایران -- ارزشیابی
موضوع	: استناد کتابشناختی -- ارزشیابی
رده بندی کنگره	: ۱۷۱PN ۱۳۹۳ ۲ق/الف/
رده بندی دیویی	: ۰۲۷/۸۰۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۷۰۰۳۹۱

آسیب شناسی ارجاعات کتابشناختی نشریات علمی- پژوهشی و علمی- ترویجی ایران
دکتر محمدرضا قانع

ناظر چاپ و آماده سازی کتاب: کریم فلاح □ صفحه‌آرایی و طرح جلد: نگار چراغی شیرازی
لیتوگرافی و چاپ: پردیس و دنیا □ تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه □ چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳

ناشرین: مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RiCEST) و نامه‌ی پارسی

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری (RiCEST)

روابط عمومی: ۰۷۱-۳۶۴۶۸۴۲۱ انتشارات: ۰۷۱-۳۶۴۶۸۴۵۲ نمابر: ۰۷۱-۳۶۴۶۸۳۵۲

صفحه خانگی: www.ricest.ac.ir پست الکترونیک: publication@ricest.ac.ir

توزیع کتاب: انتشارات مرکز منطقه‌ای تلفن: ۰۷۱-۳۶۴۶۸۴۵۲

نامه‌ی پارسی: شیراز، میدان شهرداری، خ نمازی، جنب بانک تجارت شعبه پیروزی، طبقه اول

تلفن و نمابر: ۰۷۱-۳۲۲۳۱۲۸۰

قیمت: ۲۵۰۰۰ ریال

به نام خدا

نظر به اهمیت نقش اطلاع رسانی در زمینه‌های مختلف علوم و تکنولوژی، به منظور پاسخ‌گویی به نیازهای محققان و کارشناسان و ارائه تازه‌ترین اطلاعات علمی و فنی در کوتاه‌ترین زمان، مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری براساس تفاهم‌نامه منعقد شده میان وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و فرهنگستان علوم جهان سوم در سال ۱۳۷۰ دایر و لایحه تاسیس آن در سال ۱۳۷۵ از تصویب مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان گذشت. این مرکز در چهارچوب ضوابط و مقررات آموزش عالی جمهوری اسلامی ایران فعالیت می‌نماید.

مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری از طریق توزیع آخرین اطلاعات علمی و فنی و نیز کمک به تامین منابع علمی مورد نیاز دانشگاهها، سازمان‌ها و نهادهای تحقیقاتی و متخصصان داخلی و منطقه‌ای برای ارتقاء سطح علمی جمهوری اسلامی ایران و سایر کشورهای منطقه فعالیت می‌نماید.

کتاب «آسیب شناسی ارجاعات کتابشناختی نشریات علمی - پژوهشی و علمی - ترویجی ایران» در راستای تحقق اهداف فوق تهیه شده و مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری افتخار دارد که هشتاد و پنجمین اثر خود را که حاصل تلاش جناب آقای دکتر محمدرضا قانع است به زور طبع بیاورد و تقدیم جامعه علمی و فنی نماید.

امید است اقداماتی از این قبیل موجبات رضایت هرچه بیشتر جامعه علمی و فنی ایران را فراهم آورده و در راستای هدف ما که نشر و اشاعه اطلاعات علمی و فنی است، موثر واقع گردد.

دکتر محمدجواد دهقانی

رئیس مرکز منطقه‌ای اطلاع رسانی علوم و فناوری

و سرپرست پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

اعضای شورای علمی

مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری (RICEST)

پایگاه استنادی علوم جهان اسلام (ISC)

دکتر محمدجواد دهقانی (رئیس شورا)

دکتر کرامت‌اله ایزدپناه - استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر شعله ارسطوبور - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی
علوم و فناوری

دکتر شاهرخ جم - دانشیار مهندسی برق دانشکده مهندسی برق و الکترونیک دانشگاه
صنعتی شیراز

دکتر عزت‌اله رئیسی - استاد علوم زمین دانشکده علوم دانشگاه شیراز

دکتر علیرضا سپاسخواه - استاد دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

دکتر هاجر ستوده - استادیار رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه شیراز

دکتر علی‌اکبر صفوی - استاد برق و الکترونیک دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

دکتر حمید علیزاده - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی
علوم و فناوری

دکتر محمد مهدی علیشاهی - استاد مکانیک دانشکده مهندسی دانشگاه شیراز

دکتر محمدرضا قانع - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی
علوم و فناوری

دکتر علی‌گزنی - استادیار علم اطلاعات و دانش‌شناسی پایگاه استنادی علوم جهان اسلام

دکتر جلیل مقدسی - استاد شیمی دانشکده علوم دانشگاه شیراز

دکتر محمد نمازی - استاد حسابداری دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه شیراز

فهرست مندرجات

۱	مقدمه.....
۴	ضرورت آسیب شناسی استنادها.....
۶	روش پژوهش.....
۷	بررسی نوشته ها.....
۱۵	یافته ها.....
۱۷	انواع خطاها.....
۱۸	خطاهای استنادی درون متن.....
۲۷	خطاهای فهرست منابع.....
۳۴	وابستگی سازمانی نشریات.....
۳۵	وضعیت شیوه نامه نشریات.....
۳۵	استفاده نشریات از شیوه نامه های مختلف.....
۳۶	استفاده از مثال در شیوه نامه ها.....
۳۷	ترتیب منابع فارسی و انگلیسی در فهرست منابع.....
۳۸	ترجمه و آوانگاری عنوان مقاله های فارسی در فهرست منابع نشریات.....
۳۹	عنوان نشریات فارسی در فهرست منابع انگلیسی مقاله های نشریات فارسی.....
۴۰	اصطلاحات انگلیسی در مقاله های فارسی.....
۴۲	پانویس ها در مقاله های نشریات.....
۴۳	شماره گذاری پانویس ها در مقاله های نشریات.....
۴۴	استنادهای درون متنی در مقاله های نشریات.....
۴۵	املاء نام نویسندگان خارجی در مقاله های نشریات.....
۴۶	نحوه ارائه عنوان مقاله های مورد استناد در فهرست منابع.....

۴۷	نحوه ارائه عناوین نشریات مورد استناد در فهرست منابع
۴۸	نحوه تکرار استناد در متن
۴۹	تمایز استنادهای درون متنی به بیشتر از دو اثر
۵۰	شیوه استناد به منابع اینترنتی
۵۲	درج تاریخ دسترسی به منابع اینترنتی در فهرست منابع
۵۳	بحث و نتیجه گیری
۶۰	فهرست منابع
۶۶	ضمیمه

www.ketab.ir

فهرست شکل‌ها

- شکل شماره ۱: اطلاعات جمعیت شناختی..... ۱۶
- شکل شماره ۲: میزان خطا در حوزه های موضوعی مختلف..... ۱۷
- شکل شماره ۳: وابستگی سازمانی نشریات..... ۳۴
- شکل شماره ۴: وضعیت شیوه نامه نشریات..... ۳۵
- شکل شماره ۵: استفاده نشریات از شیوه نامه های مختلف..... ۳۶
- شکل شماره ۶: وجود مثال در شیوه نامه نشریات..... ۳۷
- شکل شماره ۷: ترتیب منابع فارسی و انگلیسی در فهرست منابع..... ۳۸
- شکل شماره ۸: ترجمه و آوانگاری عنوان مقاله‌های فارسی در فهرست منابع نشریات..... ۳۹
- شکل شماره ۹: ترجمه و آوانگاری عنوان نشریات فارسی در فهرست منابع نشریات..... ۴۰
- شکل شماره ۱۰: وضعیت اصطلاحات انگلیسی در مقاله های فارسی..... ۴۱
- شکل شماره ۱۱: وضعیت پانویس ها در مقاله های نشریات..... ۴۲
- شکل شماره ۱۲: وضعیت شماره گذاری پانویس ها در مقاله های نشریات..... ۴۳
- شکل شماره ۱۳: وضعیت استنادهای درون متنی در مقاله های نشریات..... ۴۴
- شکل شماره ۱۴: املاي نام نویسندگان خارجی در مقاله های نشریات..... ۴۵
- شکل شماره ۱۵: نحوه ارائه عنوان مقاله های مورد استناد در فهرست منابع..... ۴۶
- شکل شماره ۱۶: نحوه ارائه عناوین نشریات مورد استناد در فهرست منابع..... ۴۷
- شکل شماره ۱۷: نحوه تکرار استناد در متن..... ۴۹
- شکل شماره ۱۸: تمایز استناد درون متنی به بیشتر از دو اثر..... ۵۰
- شکل شماره ۱۹: شیوه استناد به منابع اینترنتی..... ۵۱
- شکل شماره ۲۰: درج تاریخ دسترسی به منابع اینترنتی در فهرست منابع..... ۵۲

مقدمه

نشریات در نظام ارتباط علمی (شبکه ارتباطی محققان) نقش مؤثر و حیاتی دارند. آغاز فعالیت نشریات معتبر به دهه ۱۶۵۰ میلادی باز می‌گردد. بدون شک انجمن‌های علمی تقویت‌کننده رشد و توسعه نشریات علمی از اواسط قرن هفدهم محسوب می‌شوند. شروع این حرکت هر روز قوت بیشتری گرفته است، به گونه‌ای که در حال حاضر تعداد زیادی از نشریات معتبر توسط انجمن‌های علمی در سطح جهان منتشر می‌شود و در ایران این تعداد به ۱۶۰ نشریه می‌رسد. نشریات به عنوان مهمترین محل انتقال اطلاعات (از دهه ۱۹۵۰م)، مرجع اعتبار بخشی به محققان شدند (تفوق علمی) و این موقعیت تا کنون حفظ شده است. توجه به نشریات از جانب جامعه علمی جهانی، سیاستگذاران علم و استفاده‌کنندگان از یافته‌های علمی، بستر توسعه کیفیت به منظور تأثیر گذاری در هر حوزه تخصصی را فراهم آورده است.

نظام‌های نمایه‌سازی و چکیده‌نویسی و همچنین نظام‌های استنادی مانند تامسون رویترز^۱، اسکوپوس^۲ و نظام استنادی علوم جهان اسلام^۳ در راستای اهداف ذخیره و بازیابی یافته‌های پژوهش و تحلیل آنها در کیفی سازی نشریات دخالت مستقیم و مؤثر دارند. سیاست‌های انتخاب نشریات از طرف این نظام‌ها و احراز شرایط لازم برای ورود به آنها، متولیان نشر مجلات را در محیطی رقابتی به سمت استاندارد سازی سوق داده است. بدیهی است استاندارد سازی نشریات معتبر، پیش شرطی برای کنترل کیفیت یافته‌های تحقیق است. انتظار می‌رود که انتشار مطالب علمی در هر شکلی، برپژه در قالب مقاله نشریه، با استاندارد سازی دقیق همراه باشد. پیروی از چنین شیوه‌ای شایستگی و اعتبار موضوع مورد بررسی را تضمین می‌نماید. استاندارد سازی مقالات نشریات در بخش‌های مختلف مقاله از جمله چکیده، مقدمه، روش شناسی، بحث و نتیجه‌گیری و در نهایت مستند سازی (ارجاعات درون متن و بیرون متن) الزامی است. بدیهی است که توجه دقیق به فرایندهای ذکر شده حائز اهمیت است، اما ارجاعات و استنادها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند. نقش استنادها در فعالیت‌های تحقیقاتی، تقویت پایه‌های نظری و روش شناسی جهت توسعه اثر و همچنین کسب اعتبار از طریق مستند سازی

1. Thomson Reuters (ISI)

2. SCOPUS

3. Islamic World Science Citation Center (ISC)

یافته‌ها با ارجاع به آثار تأثیر گذار پیشینیان است. رعایت دقت و صحت در ارجاعات، رابطه مفهومی میان اثر استناد دهنده و استناد شونده را میسر می‌سازد (حرّی، ۱۳۸۱) و اشراف نویسنده به موضوع تحقیق را نشان می‌دهد و در نهایت اعتبار بخشی تفسیر یافته‌های پژوهش را به همراه دارد (تیلور^۱، ۲۰۰۲). بنابراین توجه نشریات علمی به استاندارد سازی از جمیع جهات سودمند خواهد بود، بویژه ارائه ارجاعات با پیروی از شیوه نامه‌های معتبر موجبات سازماندهی دقیق اطلاعات و بازیابی صحیح آثار علمی با تأکید بر مقالات یک نشریه از طریق نمایه‌های استنادی و دیگر نمایه‌های موضوعی می‌شود.

یکی از ضابطه‌های مهم ارزیابی و انتخاب نشریات علمی بررسی مقالات آن نشریه در رابطه با آثار مورد استناد است (حرّی، شاه‌بداغی، ۱۳۸۲). این مهم از طریق ردیابی ارجاعات کتابشناختی ممکن می‌باشد. بنابراین مطالعه ارجاعات و استنادها یکی از راههای مطمئن سنجش اعتبار نشریات محسوب می‌شود. از سوی دیگر فهرست منابع مورد استناد در آثار علمی و پژوهشی معتبر، بویژه مقالات نشریات علمی، خود می‌تواند مرجع مناسبی جهت انتخاب منابع اطلاعاتی برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی تخصصی باشد (حرّی، شاه‌بداغی، ۱۳۸۲). در همین راستا، پیش فرض مطالعه حاضر ناظر بر عدم رعایت اصل صحت، دقت و